Warszawa, dn.12.08.2025 r.

Szanowna Pani
Agnieszka Dziemianowicz-Bąk
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Biuro Ministra
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Szanowny Pan
Łukasz Krasoń
Sekretarz Stanu
Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Przedmiot petycji – opracowanie nowych wytycznych dla wojewódzkich i powiatowych zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, mających na celu zapewnienie osobom głuchym z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (symbol 03-L) dostępu do świadczenia wspierającego, w oparciu o rzetelną ocenę funkcjonalności w kontekście barier w komunikowaniu się.

Szanowna Pani Ministro,

Szanowny Panie Ministrze,

System orzekania o niepełnosprawności w Polsce odgrywa fundamentalną rolę w zapewnianiu dostępu do wsparcia i promowaniu integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.

Ma on na celu nie tylko formalne potwierdzenie stanu zdrowia, ale przede wszystkim ocenę funkcjonalną, dotyczącą możliwości udziału osób w życiu społeczno-zawodowym.

Jednakże, w przypadku osób głuchych, pomimo często kwalifikowanego „umiarkowanego" stopnia uszkodzenia słuchu, oznaczanego symbolem 03-L, napotykają one na unikalne i głębokie bariery komunikacyjne, które znacząco wpływają na ich codzienne funkcjonowanie i pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

Wprowadzone od 1 stycznia 2024 roku świadczenie wspierające stanowi istotny krok w kierunku zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami realnego wsparcia finansowego, adekwatnego do ich potrzeb i poziomu funkcjonowania. Jest to świadczenie niezależne od dochodu i zwolnione z podatku dochodowego, co podkreśla jego rolę w budowaniu niezależności finansowej i społecznej beneficjentów.

Aby otrzymać świadczenie wspierające, konieczne jest uzyskanie decyzji o ustaleniu poziomu potrzeby wsparcia od wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności (WZON), z minimalnym progiem 70 punktów.

Obecny system orzekania, mimo dążenia do oceny funkcjonalnej, często nie uwzględnia w pełni specyfiki barier komunikacyjnych osób głuchych. Skupia się on w dużej mierze na medycznym aspekcie ubytku słuchu, wyrażanym w decybelach, co może prowadzić do niedoszacowania rzeczywistych potrzeb wsparcia.

W konsekwencji, osoby głuche z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (03-L), które w praktyce doświadczają znaczących ograniczeń w komunikacji i dostępie do informacji, mogą nie uzyskiwać odpowiednio wysokiego poziomu potrzeby wsparcia, co uniemożliwia im dostęp do świadczenia wspierającego.

Istniejące rozbieżności między założeniami prawnymi a ich praktycznym stosowaniem tworzą systemową przeszkodę. Polska, ratyfikując Konwencję ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, zobowiązała się do promowania społecznego modelu niepełnosprawności, który podkreśla interakcję między upośledzeniem a barierami środowiskowymi.

Niewystarczające uwzględnienie barier komunikacyjnych w procesie orzekania jest sprzeczne z duchem tej Konwencji i stanowi formę pośredniej dyskryminacji, uniemożliwiając pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Zatem, opracowanie nowych wytycznych nie jest jedynie kwestią administracyjną, lecz niezbędną zmianą paradygmatu, która pozwoli na dostosowanie praktyki orzeczniczej do międzynarodowych standardów praw człowieka i rzeczywistych potrzeb osób głuchych.

Uzasadnienie

A. Kontekst Prawny Krajowy i Międzynarodowy

Potrzeba opracowania nowych wytycznych dla zespołów orzekających wynika bezpośrednio z krajowych i międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami.

Zobowiązania Polski wynikające z ratyfikacji Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych (KPON):

Polska ratyfikowała Konwencję ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych 6 września 2012 roku, co czyni ją wiążącym aktem prawnym w polskim porządku prawnym.

Konwencja ta stanowi kompleksowy instrument międzynarodowy, który zobowiązuje Państwa Strony do promowania, ochrony i zapewniania pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnościami.

- **Artykuł 1 KPON** definiuje niepełnosprawność jako wynikającą z interakcji długotrwałych upośledzeń z barierami środowiskowymi, co podkreśla społeczny model niepełnosprawności, a nie jedynie medyczny deficyt. Oznacza to, że ocena niepełnosprawności powinna wykraczać poza sam medyczny stan zdrowia, koncentrując się na tym, jak środowisko (w tym bariery komunikacyjne) ogranicza uczestnictwo osoby w życiu.
- **Artykuł 3 KPON (Zasady Ogólne)** wskazuje na fundamentalne zasady, takie jak poszanowanie godności, autonomia, niezależność, niedyskryminacja, pełne i efektywne uczestnictwo w społeczeństwie, poszanowanie odmienności oraz dostępność.

  Niedostosowanie obecnego systemu orzekania do specyfiki osób głuchych, zwłaszcza w zakresie oceny barier komunikacyjnych, stanowi naruszenie tych zasad, ponieważ uniemożliwia im pełne korzystanie z autonomii i niezależności, a także prowadzi do wykluczenia.
- **Artykuł 5 KPON (Równość i Niedyskryminacja)** wymaga od Państw Stron zakazu jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i zapewnienia racjonalnych usprawnień w celu popierania równości. Praktyka orzekania, która nie uwzględnia w pełni barier komunikacyjnych osób głuchych, może być traktowana jako forma pośredniej dyskryminacji,

ponieważ prowadzi do nierównego traktowania i braku dostępu do świadczeń, które są kluczowe dla faktycznej równości.

Konwencja podkreśla, że równe traktowanie nie zawsze oznacza traktowanie takie samo, lecz uwzględnienie indywidualnych potrzeb wynikających z konkretnych warunków fizycznych, psychicznych czy sensorycznych.

- **Artykuł 21 KPON**

  (Wolność Wypowiadania się i Wyrażania Opinii oraz Dostęp do Informacji) wyraźnie wskazuje na konieczność zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do informacji i komunikacji na równych zasadach z innymi, w tym poprzez uznawanie i popieranie korzystania z języków migowych.

  Brak uwzględnienia tego w ocenie funkcjonalnej jest sprzeczny z duchem Konwencji, która promuje prawo do swobodnego poszukiwania, uzyskiwania i rozpowszechniania informacji w wybranym formacie, bez dodatkowych kosztów.

Znaczenie Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) WHO:

Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) jest uznanym międzynarodowym standardem do opisu i pomiaru zdrowia i niepełnosprawności, przyjętym w 2001 roku.

ICF stanowi kompleksowe ramy dla opisywania i organizowania informacji o funkcjonowaniu i niepełnosprawności, zapewniając standardowy język i podstawę koncepcyjną.

Model biopsychospołeczny ICF integruje aspekty medyczne i społeczne, uwzględniając funkcje i struktury ciała, aktywności, uczestnictwo oraz czynniki środowiskowe (zarówno bariery, jak i ułatwienia).

Jest to kluczowe dla kompleksowej oceny potrzeb osób głuchych, wykraczającej poza sam pomiar ubytku słuchu, i pozwala na zrozumienie, jak interakcja między upośledzeniem a środowiskiem wpływa na zdolność do uczestnictwa w życiu.

Analiza obecnych przepisów krajowych w kontekście ich stosowania wobec osób głuchych z symbolem 03-L:

Polski system prawny dysponuje podstawami do kompleksowego wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych stanowi ramy dla systemu orzekania i ma na celu ułatwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności określa szczegółowe procedury i kryteria orzekania. Symbol 03-L odnosi się do zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu, w tym głuchoty i trwałych uszkodzeń słuchu.

Nowa Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym wprowadza kluczowe świadczenie, którego przyznawanie jest uzależnione od poziomu potrzeby wsparcia ustalanego przez WZON w skali punktowej.

Ponadto ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się przyznaje osobom doświadczającym trudności komunikacyjnych prawo skorzystania z usług tłumacza języka migowego oraz innych narzędzi wspierających komunikację w kontaktach z organami administracji publicznej.

Mimo istnienia tych przepisów, praktyka orzekania często nie przekłada się na rzetelną ocenę funkcjonalności osób głuchych, szczególnie tych z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (03-L). Brak szczegółowych wytycznych dla zespołów orzekających, które uwzględniałyby złożoność barier komunikacyjnych (np. trudności w rozumieniu mowy z ruchu warg, brak dostępu do PJM, trudności w komunikacji pisemnej dla osób, dla których polski jest językiem obcym), prowadzi do niedoszacowania rzeczywistych potrzeb wsparcia.

To z kolei skutkuje tym, że osoby głuche, mimo znaczących ograniczeń funkcjonalnych wynikających z barier komunikacyjnych, nie osiągają wymaganego progu punktowego (70 pkt) dla świadczenia wspierającego, co stanowi barierę w dostępie do niezbędnego wsparcia.

To zjawisko można określić jako "ukrytą niepełnosprawność", gdzie umiarkowany ubytek słuchu w ujęciu medycznym nie odzwierciedla głębokich barier w codziennym funkcjonowaniu.

B. Specyfika Barier Komunikacyjnych Osób Głuchych i Ich Wpływ na Funkcjonowanie

Osoby głuche napotykają na szereg specyficznych barier komunikacyjnych, które znacząco wpływają na każdy aspekt ich życia, często w sposób niewidoczny dla osób słyszących.

Szczegółowa ocena wpływu trudności w komunikowaniu się na codzienne funkcjonowanie:

- **Bariery w komunikacji werbalnej:**

  Dla wielu osób głuchych, nawet z umiarkowanym niedosłuchem, rozumienie mowy z ruchu warg jest niezwykle trudne, zwłaszcza w warunkach hałasu, słabego oświetlenia, czy w przypadku mówców z zarostem lub maskami.

  Osoby głuche nie mają fizycznych możliwości nauczenia się języka mówionego w taki sposób, jak osoby słyszące, czyli poprzez zanurzenie w języku, od rodziny, kolegów, z radia czy telewizji. To ogranicza ich spontaniczne interakcje i zwiększa ryzyko niezrozumienia kluczowych informacji czy instrukcji.

- **Bariery w dostępie do tłumacza języka migowego (PJM):**

  Pomimo obowiązywania ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, dostęp do tłumaczy PJM w instytucjach publicznych, placówkach medycznych i w miejscu pracy jest wciąż niewystarczający lub utrudniony.

  To zmusza osoby głuche do polegania na członkach rodziny (co narusza ich prywatność i autonomię) lub do rezygnacji z usług, co prowadzi do wykluczenia.

- **Bariery w komunikacji pisemnej i elektronicznej:**

  Dla wielu osób głuchych, zwłaszcza tych, dla których Polski Język Migowy (PJM) jest pierwszym językiem, język polski pisany jest językiem obcym.

  Skutkuje to znacznymi trudnościami w zrozumieniu oficjalnych dokumentów, formularzy, umów czy nawet komunikacji e-mailowej, co utrudnia samodzielne załatwianie spraw urzędowych i zawodowych.

- **Bariery w dostępie do informacji:**

  Brak napisów, audiodeskrypcji, tłumaczeń na PJM w mediach, komunikatach publicznych (np. alarmowych) i w edukacji prowadzi do wykluczenia informacyjnego.

  Osoby głuche nie otrzymują informacji na równi ze słyszącymi, co jest szczególnie niebezpieczne w sytuacjach kryzysowych.

- **Wpływ na niezależność i samodzielność:**

  Wszystkie wymienione bariery komunikacyjne drastycznie ograniczają samodzielność osób głuchych w załatwianiu spraw urzędowych, korzystaniu z opieki zdrowotnej, dostępie do edukacji, poszukiwaniu i utrzymaniu zatrudnienia.

  Prowadzi to do poczucia izolacji, frustracji i zależności od osób słyszących.

Prezentacja danych i raportów potwierdzających skalę problemu:

Raporty Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO) wielokrotnie wskazywały na systemowe bariery komunikacyjne i ich negatywny wpływ na życie osób głuchych w Polsce.

Alarmujący jest fakt, że około 80% osób głuchych i niedosłyszących w Polsce nie pracuje, co jest bezpośrednio związane z barierami komunikacyjnymi i lękiem pracodawców przed zatrudnianiem tych osób. Dane te jasno pokazują, że problem nie jest marginalny, lecz dotyka tysięcy obywateli, uniemożliwiając im pełną partycypację w życiu społecznym i gospodarczym.

Tabela 1: Przykładowe Bariery Komunikacyjne i Ich Wpływ na Funkcjonowanie Osób Głuchych (Symbol 03-L)

Obszar Funkcjonowania	Rodzaj Bariery Komunikacyjnej	Konkretny Wpływ na Funkcjonowanie (dla 03-L)
Komunikacja Codzienna	Trudności w rozumieniu mowy z ruchu warg w różnych warunkach (hałas, odległość, oświetlenie).	Ograniczenie spontanicznych interakcji, ryzyko niezrozumienia instrukcji, wykluczenie z rozmów grupowych.
Dostęp do Informacji	Brak tłumaczenia na PJM w mediach, komunikatach publicznych, urzędach. Polski język pisany jako język obcy.	Brak dostępu do kluczowych informacji (np. alarmowych), trudności w zrozumieniu dokumentów, niemożność samodzielnego załatwiania spraw.
Życie Zawodowe	Brak tłumaczy PJM w miejscu pracy. Brak zrozumienia specyfiki komunikacji osób głuchych przez pracodawców i współpracowników.	Wysokie bezrobocie, trudności w znalezieniu i utrzymaniu pracy, izolacja zawodowa, ryzyko błędów wynikających z niezrozumienia poleceń.
Edukacja	Dominacja metody oralnej w szkołach. Brak dostosowań językowych i komunikacyjnych.	Opóźniony rozwój mowy, trudności w nauce języka polskiego pisanego, niemożność pełnego uczestnictwa w procesie edukacyjnym.
Opieka Zdrowotna	Brak tłumaczy PJM w placówkach medycznych. Brak przeszkolenia personelu w komunikacji z osobami głuchymi.	Trudności w zebraniu wywiadu medycznego, ryzyko błędnej diagnozy, stres pacjenta, niemożność wyrażenia potrzeb i obaw.
Kontakty Społeczne	Brak znajomości PJM w społeczeństwie. Brak dostępnych wydarzeń kulturalnych i społecznych z tłumaczeniem.	Izolacja społeczna, ograniczone możliwości nawiązywania relacji, poczucie wykluczenia.

Niezależność i Samodzielność	Konieczność polegania na osobach słyszących (rodzina, znajomi) w codziennych sprawach.	Ograniczenie autonomii, poczucie zależności, utrudnione samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie.

C. Proponowane Kierunki Opracowania Nowych Wytycznych

W świetle przedstawionych wyzwań i zobowiązań prawnych, niezbędne jest pilne opracowanie i wdrożenie nowych, kompleksowych wytycznych dla wojewódzkich i powiatowych zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności. Proponowane kierunki zmian to:

1. Opracowanie i Wdrożenie Skali Poziomu Potrzeb Wsparcia dla Osób Głuchych:

Nowa skala powinna być oparta na modelu ICF WHO i skupiać się na ocenie rzeczywistych barier komunikacyjnych oraz ich wpływu na aktywności i uczestnictwo w życiu społecznym.

Powinna ona precyzyjnie uwzględniać:

- Zdolność do rozumienia mowy w różnych warunkach akustycznych i wizualnych, w tym z ruchu warg, z aparatem słuchowym lub implantem.
- Potrzebę i faktyczne korzystanie z tłumacza PJM w kluczowych sferach życia, takich jak urzędy, praca, opieka medyczna, edukacja.
- Umiejętność efektywnej komunikacji pisemnej i elektronicznej w języku polskim, z uwzględnieniem faktu, że dla wielu osób głuchych PJM jest językiem pierwszym, a polski pisany językiem obcym.
- Trudności w dostępie do informacji dźwiękowych (np. sygnały alarmowe, komunikaty publiczne) i wizualnych (brak napisów, audiodeskrypcji).
- Wpływ barier komunikacyjnych na niezależność w życiu codziennym, np. samodzielne poruszanie się w przestrzeni publicznej, załatwianie spraw, korzystanie z usług. Skala ta powinna być dostosowana do różnych poziomów umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (03-L), aby świadczenie wspierające było adekwatne do indywidualnych trudności, a nie tylko do poziomu ubytku słuchu w decybelach.

  Taka funkcjonalna ocena jest kluczowa, aby "umiarkowany" stopień medyczny nie maskował głębokich barier w funkcjonowaniu.

Tabela 2: Porównanie Obecnych i Proponowanych Kryteriów Oceny Funkcjonalności dla Osób Głuchych (Symbol 03-L)

Kryterium Oceny	Obecne Podejście (domniemane/często stosowane)	Proponowane Podejście (zgodne z KPON/ICF)
Podstawa oceny	Głównie audiogram, stopień ubytku słuchu w dB (np. 41-70 dB dla umiarkowanego).	Kompleksowa ocena funkcjonalna, uwzględniająca wpływ barier komunikacyjnych na codzienne życie.

Ocena komunikacji	Ograniczona do zdolności słyszenia mowy (z/bez aparatu).	Szczegółowa ocena: rozumienie mowy z ruchu warg, potrzeba i dostęp do PJM, komunikacja pisemna, korzystanie z technologii wspomagających.
Dostęp do informacji	Niewystarczająco uwzględniany.	Ocena trudności w dostępie do informacji w różnych formatach (audio, wizualne, pisemne), w tym w mediach i urzędach.
Niezależność	Ocena zdolności do samodzielnego funkcjonowania bez szczegółowego uwzględnienia barier komunikacyjnych.	Ocena, w jakim stopniu bariery komunikacyjne ograniczają niezależność w pracy, edukacji, życiu społecznym i rodzinnym.
Wsparcie	Skupienie na aparacie słuchowym/implantach.	Ocena potrzebnych form wsparcia w komunikacji (tłumacz PJM, technologie, wsparcie środowiskowe) i ich dostępności.
Długość orzeczenia	Często na czas określony, wymagający przedłużania.	Dążenie do orzekania na stałe dla trwałych uszkodzeń i barier, redukując obciążenie administracyjne.
Szkolenie zespołów	Ogólne, niewystarczające w zakresie specyfiki głuchoty.	Specjalistyczne szkolenia z surdopedagogiki, kultury Głuchych, PJM i stosowania nowej skali funkcjonalnej.

2. Intensywne Szkolenia dla Członków Zespołów Orzekających:

Konieczne jest przeprowadzenie kompleksowych, obowiązkowych szkoleń dla wszystkich członków wojewódzkich i powiatowych zespołów orzekających (lekarzy, psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych). Szkolenia te powinny obejmować specyfikę niepełnosprawności słuchowej, w tym różnice między niedosłuchem a głuchotą, oraz ich wpływ na rozwój i funkcjonowanie. Kluczowe jest również zapoznanie z kulturą Głuchych i Polskim Językiem Migowym (PJM) jako pełnowartościowym językiem.

Szkolenia powinny koncentrować się na praktycznych aspektach stosowania nowej skali oceny funkcjonalności, z uwzględnieniem metod oceny barier komunikacyjnych, oraz na praktycznych przykładach oceny funkcjonalności i określania poziomu potrzeb wsparcia w różnych sytuacjach życiowych.

Aby zapewnić rzetelne i praktyczne podejście, szkolenia powinny być prowadzone przez doświadczonych specjalistów z zakresu surdopedagogiki, lingwistyki PJM oraz przedstawicieli organizacji osób głuchych. Skuteczność nowych wytycznych jest bowiem bezpośrednio zależna od wiedzy i umiejętności osób je stosujących.

3. Ułatwienie Dostępu do Świadczenia Wspierającego:

Należy opracować precyzyjne wytyczne, które jasno określą, że umiarkowany stopień niepełnosprawności (03-L) w połączeniu ze znacznymi barierami w komunikowaniu się (ocenionymi nową skalą funkcjonalną) kwalifikuje do świadczenia wspierającego.

W celu zmniejszenia obciążenia administracyjnego i zapewnienia szybszego dostępu do wsparcia, należy rozważyć możliwość automatycznego przyznawania świadczenia po spełnieniu określonych kryteriów dotyczących barier komunikacyjnych, np. poprzez automatyczne przekazywanie danych z WZON do ZUS po uprawomocnieniu się decyzji o poziomie potrzeby wsparcia.

Wysokość świadczenia powinna być ustalana w sposób adekwatny do stopnia niepełnosprawności funkcjonalnej i wynikających z niej potrzeb, w tym kosztów związanych z barierami komunikacyjnymi (np. dostęp do tłumaczy, specjalistycznych technologii).

Świadczenie wspierające, jeśli będzie adekwatnie przyznawane, może stać się kluczowym narzędziem dla osób głuchych, umożliwiając im pokonywanie barier i pełniejsze korzystanie z praw wynikających z KPON, w tym prawa do niezależnego życia i pełnego uczestnictwa w społeczeństwie.

4. Orzekanie o Niepełnosprawności na Stałe:

Dla osób z trwałym uszkodzeniem słuchu i znacznymi, utrwalonymi barierami w komunikacji, należy dążyć do wydawania orzeczeń o niepełnosprawności na stałe.

Obecna praktyka orzekania na czas określony, nawet w przypadku trwale występujących schorzeń, generuje niepotrzebne obciążenie administracyjne dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, a także dla samych zespołów orzekających.

Wymóg regularnego odnawiania orzeczeń dla niezmiennych stanów zdrowia jest sprzeczny z zasadą poszanowania godności i autonomii osób z niepełnosprawnościami, prowadząc do niepotrzebnego stresu i niepewności. Stałe orzeczenie zapewniłoby stabilizację i bezpieczeństwo, pozwalając osobom głuchym koncentrować się na aktywnym życiu, a nie na biurokracji.

5. Uproszczenie Procedur Administracyjnych:

Należy wprowadzić i promować możliwości składania wniosków o świadczenie wspierające drogą elektroniczną (np. przez Platformę Usług Elektronicznych ZUS, portal Emp@tia, bankowość elektroniczną), co jest już częściowo dostępne, ale wymaga dalszych usprawnień i promocji, szczególnie wśród społeczności głuchych. Minimalizacja wymaganych formalności i dokumentacji, z wykorzystaniem danych dostępnych w systemach elektronicznych (takich jak Elektroniczny Krajowy System Monitoringu Orzeczeń o Niepełnosprawności – EKSMOoN), przyczyni się do usprawnienia procesu i zmniejszenia obciążeń.

6. Współpraca z Organizacjami Pozarządowymi:

Aktywne włączenie organizacji pozarządowymi działających na rzecz osób głuchych, które posiadają bogate doświadczenie w aktywizacji zawodowej i społecznej osób głuchych, jest kluczowe w procesie opracowywania, wdrażania i monitorowania nowych wytycznych.

Współpraca ta zapewni, że wytyczne będą rzetelne, praktyczne i adekwatne do rzeczywistych potrzeb i doświadczeń osób głuchych, a także przyczyni się do budowania zaufania i skuteczności wdrażanych rozwiązań.

7. Wypracowanie Jednolitej Interpretacji Przepisów:

Należy opracować szczegółowe wytyczne dotyczące jednolitej interpretacji przepisów prawnych w kontekście orzekania o niepełnosprawności osób głuchych, ze szczególnym uwzględnieniem oceny funkcjonalnej barier komunikacyjnych.

Zapewnienie spójności i jednolitości w stosowaniu tych zasad i kryteriów przez wszystkie wojewódzkie i powiatowe zespoły orzekające jest niezbędne, aby uniknąć arbitralności i nierównego traktowania osób głuchych w różnych regionach kraju.

Podsumowanie

Proponowane zmiany w systemie orzekania o niepełnosprawności, obejmujące wprowadzenie nowej skali funkcjonalnej, intensywne szkolenia dla zespołów orzekających, uproszczenie procedur, dążenie do stałych orzeczeń oraz ścisłą współpracę z organizacjami pozarządowymi, są niezbędne do zapewnienia, że system ten w pełni odzwierciedla ducha i literę Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych oraz Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia.

Postulaty te są wyrazem dążenia do sprawiedliwości społecznej i poszanowania praw człowieka każdej osoby, niezależnie od jej niepełnosprawności.

Wprowadzenie tych zmian przyniesie szereg wymiernych korzyści:

- **Ułatwienie dostępu do świadczenia wspierającego dla osób głuchych:**
  Zapewnienie, że osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (03-L), doświadczające znaczących barier komunikacyjnych, będą mogły uzyskać świadczenie adekwatne do ich rzeczywistych potrzeb, co pozwoli im na pokrycie kosztów związanych z pokonywaniem tych barier.
- **Zmniejszenie obciążenia administracyjnego:**
  Eliminacja potrzeby corocznego przedłużania orzeczeń dla osób z trwałym uszkodzeniem słuchu odciąży zarówno osoby niepełnosprawne, jak i administrację, pozwalając na efektywniejsze wykorzystanie zasobów.
- **Zwiększenie poczucia stabilizacji i bezpieczeństwa finansowego:**
  Długoterminowe wsparcie pozwoli osobom głuchym na lepsze planowanie życia i inwestowanie w rozwój osobisty i zawodowy.
- **Poprawa jakości życia osób głuchych:**
  Dostosowanie wsparcia do indywidualnych potrzeb komunikacyjnych przyczyni się do większej niezależności, samodzielności i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.
- **Pełniejsza integracja społeczna i zawodowa:**
  Zmniejszenie barier komunikacyjnych przyczyni się do zwiększenia zatrudnienia osób głuchych i ich pełniejszego włączenia w społeczeństwo, co jest kluczowe dla ich godnego życia.
- **Wzmocnienie pozycji Polski na arenie międzynarodowej:**
  Działania te potwierdzą zaangażowanie Polski w realizację zobowiązań wynikających z KPON, umacniając jej wizerunek jako kraju dbającego o prawa wszystkich swoich obywateli.

Reasumując, uprzejmie prosimy Panią Ministrę Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Pana Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o pilne podjęcie działań w celu opracowania i wdrożenia nowych wytycznych.

Kluczowe jest niezwłoczne powołanie interdyscyplinarnego zespołu roboczego, w skład którego wejdą przedstawiciele Ministerstwa, Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, eksperci z zakresu surdopedagogiki, medycyny, prawa, a także reprezentanci organizacji pozarządowych działających na rzecz osób Głuchych.

Tylko kompleksowe podejście oparte na współpracy pozwoli na skuteczne rozwiązanie problemów, z którymi zmaga się społeczność głuchych w Polsce.

Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Projektodawca oświadcza, iż przyjęcie proponowanych zmian nie spowoduje stanu niezgodności prawa krajowego z prawem wspólnotowym.

Wyrażamy zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję lub urzędu go obsługującego danych osobowych podmiotu wnoszącego petycję.

Uprzejmie prosimy o pozytywne rozpatrzenie nin. petycji.

Z wyrazami szacunku,

Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

PEŁNOMOCNIK RZĄDU DO SPRAW
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
SEKRETARZ STANU
Łukasz Krasoń

BON-IV.055.12.2025
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Na podstawie art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), po rozpatrzeniu petycji z dnia 12 sierpnia 2025 r. w sprawie opracowania nowych wytycznych dla wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, mających na celu zapewnienie osobom głuchym z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności dostępu do świadczenia wspierającego, niniejszym zawiadamiam o sposobie jej rozpatrzenia.

W aktualnym stanie prawnym przepisy dotyczące ustalania potrzeby wsparcia i jej poziomu, standardy w zakresie ustalania potrzeby wsparcia i jej poziomu oraz szczegółowy sposób postępowania przy wydawaniu decyzji ustalających poziom potrzeby wsparcia regulują przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia (Dz.U. z 2023 poz. 2581).

Zgodnie z treścią art. 4b ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, potrzeba wsparcia to następstwo braku lub utraty autonomii fizycznej, psychicznej, intelektualnej lub sensorycznej. Przy ustaleniu potrzeby wsparcia bierze się pod uwagę, adekwatnie do wieku oraz niepełnosprawności fizycznej, psychicznej, intelektualnej lub sensorycznej, zdolność osoby do samodzielnego wykonywania określonych czynności, związanych z obszarami codziennego funkcjonowania oraz rodzaj wymaganego wsparcia, z uwzględnieniem czasu niezbędnego do jej wykonania oraz konieczności wsparcia przez inną osobę lub technologię wspomagającą, mającą na celu zapewnienie zwiększenia lub utrzymania niezależności osoby niepełnosprawnej. Parametrem wyrażającym w sposób liczbowy miarę niezbędnego dla danej osoby wsparcia jest poziom potrzeby wsparcia. Zgodnie z treścią art. 4b ust. 3 cytowanej ustawy, poziom potrzeby wsparcia ustala się w wartościach punktowych w skali od 0 do 100.

Ocena poziomu potrzeby wsparcia uwzględnia każdy aspekt funkcjonowania osoby niepełnosprawnej (fizyczny, psychiczny, intelektualny oraz sensoryczny) i jest dokonywana przez składy ustalające poziom potrzeby wsparcia, złożone ze specjalistów odpowiednio przygotowanych do jej wykonywania. Zgodnie z treścią art. 4c ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poziom potrzeby wsparcia ustalany jest na podstawie obserwacji, wywiadu bezpośredniego oraz oceny funkcjonowania osoby ubiegającej się o ustalenie poziomu potrzeby wsparcia, przy zastosowaniu formularza w zakresie ustalania poziomu potrzeby wsparcia dla osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności, a także na podstawie informacji wskazanych w kwestionariuszu, o którym mowa w art. $6b^4$ ust. 3 w/w ustawy.

tel. 222-500-108
info@mrips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina

ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Zgodnie z § 5 ust. 1. rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia skład ustalający, w jednym miejscu i czasie, określa poziom potrzeby wsparcia osobie zainteresowanej, przy zastosowaniu formularza w zakresie ustalania poziomu potrzeby wsparcia dla osób zaliczonych do stopnia niepełnosprawności, na podstawie: obserwacji, wywiadu bezpośredniego oraz oceny funkcjonowania, a także informacji wskazanych w kwestionariuszu samooceny trudności w zakresie wykonywania czynności związanych z funkcjonowaniem. Potrzebę wsparcia ustala się w odniesieniu do 32 określonych i precyzyjnie zdefiniowanych w rozporządzeniu czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania, stanowiących zestaw uniwersalnych aktywności człowieka i opracowanych w oparciu o składnik drugi „Aktywności i uczestniczenie" Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), obejmujący pełny zakres dziedzin dotyczących funkcjonowania zarówno z perspektywy pojedynczej osoby jak i społeczeństwa. Zgodnie z § 11 ust. 4 rozporządzenia w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia dla każdej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania – jeżeli osoba zainteresowana nie ma zdolności do samodzielnego wykonania danej czynności – określa się rodzaj wymaganego wsparcia oraz częstotliwość wymaganego wsparcia, którym jest przypisana określona wartość punktowa. Zgodnie natomiast z § 11 ust. 9 przedmiotowego rozporządzenia, ustalenie poziomu potrzeby wsparcia w odniesieniu do danej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania dokonywane jest w oparciu o algorytm przewidujący, iż wartość punktową potrzeby wsparcia dla każdej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania określa się jako iloczyn współczynnika określającego zdolność do samodzielnego wykonywania czynności, rodzaju wymaganego wsparcia, współczynnika częstotliwości wymaganego wsparcia i wagi przypisanej do danej czynności. Ostatecznie uzyskany przez osobę zainteresowaną poziom potrzeby wsparcia jest wyrażony wartością punktową stanowiącą sumę 25 najwyższych iloczynów ustalonych dla czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania.

Mając na uwadze powyższe zasady ustalania poziomu potrzeby wsparcia stwierdzić należy, iż ocena poziomu potrzeby wsparcia dokonywana jest na podstawie precyzyjnie określonych i obiektywnych kryteriów oceny, związanych z całościowym funkcjonowaniem osoby zainteresowanej. Ustalony poziom potrzeby wsparcia odzwierciedla aktualne potrzeby osoby zainteresowanej w odniesieniu czynności obejmujących zestaw uniwersalnych aktywności każdego człowieka. Funkcjonujący system oceny poziomu potrzeby wsparcia uwzględnia wszystkie rodzaje niepełnosprawności oraz wynikające z nich następstwa utrudniające osobie z niepełnosprawnością codzienne funkcjonowanie, dlatego też nie ma potrzeby stosowania w odniesieniu do osób cierpiących na określony rodzaj schorzenia osobnej skali poziomu potrzeby wsparcia.

W odniesieniu do zawartego w petycji postulatu podjęcia działań w celu opracowania i wdrożenia nowych wytycznych dotyczących ustalania poziomu potrzeby wsparcia pragnę podkreślić, że standardy w zakresie ustalania poziomu potrzeby wsparcia są jednolite w odniesieniu do wszystkich osób ubiegających się o wydanie decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia. W ocenie poziomu potrzeby wsparcia uwzględniane są wszystkie aspekty funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością oraz brane są pod uwagę wszystkie rodzaje niepełnosprawności (fizyczna, psychiczna, intelektualna i sensoryczna), wpływające na obniżenie autonomii osoby zainteresowanej. Ustalony poziom potrzeby wsparcia odnosi się bowiem do wsparcia będącego następstwem braku lub utraty autonomii osoby zainteresowanej, mającego swoje źródło w naruszonej sprawności organizmu.

Pragnę wskazać, że w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej trwają obecnie prace związane z przeglądem stosowania przepisów ustawy oraz standardów, o których mowa w art. 4b ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób

niepełnosprawnych, przepisów wydanych na podstawie art. 6b[6] ust. 4 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz procedur postępowania w sprawach dotyczących ustalania poziomu potrzeby wsparcia. Kwestie zgłoszone w petycji podlegają analizie w ramach prac nad przeglądem. Ponadto Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych na bieżąco monitoruje proces wydawania decyzji ustalających poziom potrzeby wsparcia, w tym jego terminowość, oraz szkoli wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności objęte nadzorem Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w zakresie stosowania przepisów, standardów i procedur postepowania w sprawach dotyczących wydawania decyzji ustalających poziom potrzeby wsparcia, w tym pełnienia przez członków zespołów powierzonych im funkcji z najwyższą starannością, tak aby wymagane prawem poszczególne czynności podejmowane w procesie oceny poziomu potrzeby wsparcia były wykonywane z zachowaniem najwyższych standardów.

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych dostrzega też problemy, z którymi spotykają się w codziennym życiu osoby głuche i ich rodziny. Dążąc do zapewnienia jak najlepszych warunków organizacyjnych i merytorycznych w procesie wydawania zarówno decyzji ustalających poziom potrzeby wsparcia, jak również orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, w sposób ciągły prowadzony jest nadzór Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych nad jednostkami orzeczniczymi obejmujący m.in. przypominanie o konieczności podejmowania działań organizacyjnych zmierzających do prawidłowego i jednolitego stosowania przepisów, standardów i procedur postępowania w sprawach dotyczących ustalania poziomu potrzeby wsparcia oraz orzekania o niepełnosprawności, tak aby wymagane prawem czynności zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, były podejmowane w sposób nie rodzący negatywnych skutków dla osób z niepełnosprawnościami. Wnioski płynące ze sprawowania nadzoru są wykorzystywane przez Biuro. Jeszcze w bieżącym roku rozpoczęte zostaną prace nad projektem „Przebudowa modelu orzekania o niepełnosprawności oraz form wsparcia". Planowana jest pogłębiona analiza obecnego systemu orzekania, form wsparcia oraz infrastruktury orzeczniczej, w tym wypracowanie kompleksowego modelu orzekania o potrzebach wynikających z niepełnosprawności. Planowane działania mają na celu scalenie rozproszonego obecnie systemu świadczeń oraz przygotowanie rozwiązań służących kompensacji zwiększonych kosztów życia wynikających z niepełnosprawności, jak również narzędzi i mechanizmów służących indywidualizacji wsparcia.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi

Z wyrazami szacunku

Łukasz Krasoń
Pełnomocnik Rządu
do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Sekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/